

MARULIĆ U LITVI, *JUDITA* NA LITAVSKOM

(ZAPIS SA SLUŽBENOG DRŽAVNOG POSJETA REPUBLICI LITVI,
4. i 5. STUDENOGA 2005)

Ivo Sanader

UDK: 821.163.42.09 Marulić, M.-13=172
Pregledni rad

Ivo Sanader
predsjednik Vlade RH
Z a g r e b

Odmah nakon stjecanja statusa kandidata za punopravno članstvo Hrvatske u Europskoj Uniji u lipnju 2004, bio sam odlučio osnažiti dvostrane odnose s nekolicinom zemalja koje su se posebno isticale u potpori našim nastojanjima za uključivanje u euroatlantske integracije. To je značilo pozvati kolege predsjednike vlada u službeni posjet Hrvatskoj ili pak prihvatiti i ostvariti službene državničke posjete njima. U suvremenoj međunarodnoj politici naime postoji tijekom svake godine više mogućnosti susreta sa svjetskim državicima na različitim višestranim (multilateralnim) događajima, poput konferencija, glavnih ili općih skupština, sastanaka na vrhu (tzv. summita) itd. Stoga su međusobna upoznavanja i razgovori lako ostvarivi, a susreti na rubu takvih događaja gotovo pravilo; često se koriste – bilo u četiri oka, bilo u najužem, najpovjerljivijem sastavu – i vrlo su učinkoviti. Na takvim se susretima, a bez dugotrajne diplomatske procedure, brzo i lako dogovore međusobni posjeti. Vrijeme kad su isključivo veleposlanici predstavljali svoju zemlju, prenosili u jednom ili drugom smjeru obavijesti i prijedloge, davno je i nepovratno za nama. Danas se više mora paziti na to da se, nakon razgovora dvojice premijera ili predsjednika na nekom multilateralnom događaju, susret razgovora ili barem osnovna obavijest o susretu, na vrijeme prenese diplomatskom predstavništvu kako bi ono moglo i taj podatak, kadšto važniji od svega drugog, uključiti u sveukupnost međusobnih odnosa dotičnih zemalja.

Tri baltičke zemlje, Litva, Estonija i Letonija ili Latvija,¹ od samih su početaka svoje i naše borbe za međunarodno priznanje i nezavisnost, koncem 80-ih i početkom 90-ih prošlog stoljeća, davale jaku potporu svim našim nastojanjima u borbi za međunarodno priznanje. Dakako, i Hrvatska je sa svoje strane osjećala posebnu naklonost prema baltičkim zemljama, što se očitovalo i u našoj potpori njima, kada god i gdje god je to trebalo. S premijerima baltičkih zemalja često sam se susretao i u tim susretima dogovorio međusobne službene posjete. Sve tri baltičke zemlje posjetio sam u studenome i prosincu 2005. godine, i to svaku zemlju u posebnom aranžmanu, vodeći računa o tome da ni oni ne vole kad im se dohodi u okviru tzv. posjeta regiji.

U Litvi je u službeni protokolarni program, a nakon upita i provjere s mojim uredom, uvršten i posjet Vilniuskom sveučilištu, jednom od najstarijih u Europi,² razgovor naime s rektorom (to je od 2003. biokemičar akademik prof. dr. Benediktas Juodka), te susret sa studentima kroatistike i njihovim profesorima. Tome dijelu programa sam se posebno veselio, zajedno s ministrom kulture mr. Božom Biškupićem. Prije svega zbog činjenice da na europskom sjeveru, na Baltiku, postoji studij kroatistike, ali i stoga što svaki službeni državni posjet nastojimo obogatiti nekim kulturnim i/ili znanstvenim sadržajem. Inače studij kroatistike se odvija u sklopu dvopredmetnog studija zajedno s litavskom filologijom, što možemo smatrati i posebnim privilegijem. Taj je dvopredmetni studij započeo u akademskoj godini 2002-2003. Od 2004. godine lektor je za hrvatski jezik riječki pjesnik prof. Robert Bebek. Uz program redovnog studija hrvatskog jezika studenti uče hrvatsku kulturu, povijest i književnost. Ta su predavanja, kako mi je rečeno, otvorena i za studente drugih predmeta kao i za zainteresiranu javnost, a održavaju se i na svjetskim jezicima, na engleskom i ruskom. Tijekom prve studijske godine studenti kroatistike pohađaju intenzivni tečaj hrvatskoga jezika koji vodi prof. Sergejus Temčinas s Katedre za slavensku filologiju. Zahvaljujući međusveučilišnoj suradnji, a na temelju potpisanih ugovora između hrvatskoga Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, zagrebačkog Filozofskog fakulteta i vilniuskog Filološkog fakulteta, svake akademske godine po dva studenta iz Litve provode jedan semestar na studiju u Zagrebu. Usto tijekom ljeta svake godine po jedan litavski student dolazi na dvotjednu Ljetnu školu hrvatskog jezika u Dubrovnik.

*

Budući da je studij litavske filologije i kroatistike započeo u akademskoj godini 2002-2003, ove, 2006. godine prvi put će diplomirati petnaestak studenata tog dvopredmetnog studija. Osam od njih petnaest odabralo je za svoj diplomski rad neku od tema s područja hrvatskog jezika i književnosti. Na susretu koji je

---

¹ Letonci/Latvijci su me i službeno zamolili da i u hrvatskom, ukoliko ne postoje snažni razlozi za drugu varijantu, rabimo Latvija, Latvijci! Naglašavam, da bih izbjegao svaki nesporazum: *relata refero!*

² Vilniusko sveučilište je osnovano 1579. godine, a proizišlo je iz isusovačkoga kolegija koji je u Vilniusu postojao od 1570.

upriličen u Sveučilišnoj knjižnici što se nalazi u okviru kampusa Vilniuskog sveučilišta, i, u kojoj je i rektorat, uz svih petnaest studenata i rektora, dočekali su nas i dekan Filološkog fakulteta prof. dr. Bonifacas Strundzia, ravnateljica Sveučilišne knjižnice Birute Butkeviciene, te već spomenuta gospoda Bebek i Temčinas. Razgovor sa studentima na njihovom sjajnom hrvatskom nije bio jedino iznenađenje; to se donekle moglo i očekivati. No ono što je uslijedilo nakon međusobnog upoznavanja i kurtoazna razgovora bilo je novo i potpuno iznenađenje. U čast hrvatskog premijera i Vladina izaslanstva studenti su organizirali malu ali vrijednu izložbu Marulićevih djela koja se nalaze u trima vilniuskim knjižnicama, te preveli prva dva pjevanja Marulićeve *Judite* na litavski, koja su mi predali s posvetom na kojoj su se svi potpisali.³ Bio je tu i još jedan vrlo koristan i lijep dar »Kratki litavsko – hrvatski razgovornik« koji su studenti sastavili za ovu prigodu.

Prepjev prvih dvaju pjevanja *Judite* donosimo ovdje pod naslovom: *Marko Marulićiaus: Istorija apie šventąją našlę Juditą, kroatiškom eilėm sudėta*. Zahvalili smo studentima i, naravno, profesoru Bebeku na iznimnom daru i marnom zauzimanju za Marulovu baltičku promidžbu te obećali i financijsku pomoć za završetak rada na prijevodu i objavljivanje *Judite* u Litvi. U međuvremenu je ministar kulture Biškupić naše obećanje i ostvario, a i prijevod će u vrijeme tiskanja ovog broja publikacije *Colloquia Maruliana* biti završen, tako da će ovo Marulićevo djelo doživjeti još jedno strano izdanje.

*

U trima glavnim knjižnicama glavnoga grada Republike Litve, Lietuvos Mokslo akademijos biblioteka (MAB), Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (LNB) i Vilniaus universiteto biblioteka (VUB), tj. u Knjižnici Litavske akademije, Litavske Nacionalne knjižnice i Sveučilišne knjižnice u Vilniusu nalazi se osam naslova Marka Marulića, tiskanih u XVI. i početkom XVII. stoljeća:

1. Evangelistarium Marci Maruli Spalatensis, Basileae, 1519. (dva primjerka) – MAB
2. Evangelistarium M. Maruli Spalatensis, Coloniae, 1529. – VUB
3. Marci Maruli Opus de religiose vivendi institutione per exempla, ex Veteri Novoque Testamento collecta, Coloniae, 1531. – VUB
4. Evangelistarium, opus vere evangelicum sub fidei, spei et charitatis titulis, in septem libros partitum, Coloniae, 1556. – VUB
5. M. Maruli Spalatensis Dictorum factorumque memorabilium libri sex..., Antverpiae, 1577. – VUB
6. Isto, Antverpiae, 1593. – VUB

³ Posveta glasi: »Uz srdačan pozdrav i najljepše želje, iz prijateljskog Vilniusa, studenti IV. godine litavske filologije i hrvatskog jezika, u Vilniusu, 4. 11. 2005.« Držim da je vrijedno donijeti i njihova imena: Dalia Kiškytė, Sigita Štakonaitė, Giedrė Miškinytė, Marija Matulytė, Marija Truselevič, Indrė Malakauskaitė, Birutė Šerkšnaitė, Ema Kazlauskaitė, Julija Gulbinovič, Vilija Plečkaitytė, Renata Taučiūtė, Vida Vinkšnelytė, Audinga Satkūnaitė, Alina Zadojenko, Agnė Zabolėnaitė.

7. Opera omnia M. Marvli, Antverpiae, 1601. – LNB

8. M. Maruli Spalatensis Dictorum factorumque memorabilium libri sex, Coloniae Agrippinae, 1609. – MAB.

Za marulologe će ova spoznaja biti nedvojbeno zanimljiva, jer i ta izdanja potvrđuju sveeuropsko širenje Marulićevih triju uspješnica, klasičnih tekstova kršćanskog humanizma: *De institutione bene vivendi*, *Evangelistarium*, *Quinquaginta parabola*. Iz te se činjenice može zaključiti da su Marulića čitali i u baltičkim zemljama, što je u stručnoj literaturi neobrađeno. Pogleda li se popis tih izdanja, uočava se na temelju *Bibliografije tiskanih djela Marka Marulića (Marulianum)*, Književni krug, Split, 1998), koju su izradili Branko Jozić i Bratislav Lučin, da je riječ o vrijednim izdanjima. Njih je ukupno osam (devet primjeraka), četiri *Institucije*, tri *Evangelistara* i jedna *Sabranih djela (Opera omnia)*, koja su uključivala dvije navedene knjige i *Quinquaginta parabola* (Pedeset pričica). Po nadnevku tiskanja najstariji je *Evangelistarium*, drugo izdanje po redu iz 1519, još za Marulićeva života, čuveno tzv. »baselsko izdanje«. Knjižnica Litavske akademije posjeduje štoviše dva primjerka tog izdanja, a Nacionalna knjižnica jedan primjerak prvoga pokušaja objavljivanja Marulićevih *Sabranih djela (Opera omnia)*, koja su imala važnu ulogu u recepciji »oca hrvatske književnosti« u Zapadnoj Europi.

Ove podatke donosim da možebitno posluže marulolozima za daljnje istraživanje Marulićeve popularnosti ne samo u Litvi, već i u Letoniji i Estoniji, u državama s kojima Hrvatska gaji prijateljske odnose i kulturnu suradnju.

I na kraju, u znak naše zahvalnosti na gostoprimstvu i prijateljstvu ali i kao naš doprinos Marulićevu litavskom poglavlju, u ime hrvatske Vlade Vilniuskom sveučilištu smo obećali (a to su domaćini rado prihvatili) poslati bistu Marka Marulića, dakle dio onog istog spomenika autora Vaska Lipovca koji će uskoro biti postavljen u Vukovaru. Bista je već odljevena u ljevaonici Umjetničke akademije pod paskom Željka Maćešića i uskoro će biti na putu prema svom konačnom odredištu – Vilniusu.